

לו ולא לאחר. (וציין במקורות לחזו"א הנ"ל), והחזו"א הסתפק בדבר, כנזכר, וגם משמע קצת שנוטה להתר (באופן של הלוואה, כנ"ל). ועוד, החזו"א לא איירי במעשר עני אלא בכהן ולוי, ויש לברר אם הדין בעני כמותם, ואם יש במ"ע (המתחלק בגרנות, שהרי הוא כהפקר) משום 'עני המסייע'.

בספר 'ארץ ישראל' (לרנ"א טיקוצינסקי. ח"ב ו, ח) כתב, שגם אם לא הלוה לכהן או ללוי מקודם, יכול לזכות את המעשר ע"י אחר, וחזור ולוקחו בזול, ואפילו החזיר לו הלוי במתנה שפיר דמי. ובחזו"א שם מבואר (על פי דברי הראשונים בסוגייתנו ובמסכת תמורה) שאם רגיל בכך, אסור לעשות כן, לא להחזיר בחנם וגם לא במחיר מוזל, משום 'כהן המסייע בבית הגרנות'. אך אמנם משמע בדבריו, שאם נעשה הדבר באקראי, ולא אמר לו מקודם לכן שיחזיר לו, ואינו בטוח שיעשה כן, שיכול הלוי להחזיר לו במקרה כזה, לאחר שהגיעו לידו, (או ליד מי שזכה בשבילו, ובלבד שיחזיר בידיעתו וברשותו) אף בחנם. וללא זיכוי ע"י אחר, בכל מקרה אסור הדבר, אף במכירי כהונה, שלא תקנו חז"ל אלא כשהלוה לכהן).

דף לא

הערות בפשט וצינונים לעיון

'אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת' – כתב רש"י: 'ואם לא אכלן, צריך להפריש מהם' – משמע שאם אכל כבר, אין צורך בהפרשה. ואולם בתוס' יום-טוב חידש שגם לאחר שאכל, יפריש על מה שאכל תרומות ומעשרות. (וכתב שגם רש"י לא כתב כן אלא אליבא דרבי אלעזר שאין חוששין אלא מעת לעת, ולכן הקל גם בזה, אבל להלכה, שחוששין למפרע מצד הספק, צריך להפריש גם על הנאכל). וכבר תמהו על חידוש זה, כיצד ניתן לתקן את אכילת הטבל למפרע, ועוד, הרי אין כאן 'שיריים' שהותרו. (ע' תוספות חדשים שעל המשניות). והאריכו כמה אחרונים בדבר – ע' שער המלך הל' תרומות ה, כד; רש"י וכתב סופר כאן. ובשו"ת שבט הלוי ח"ג קנז.

'בשלשה פרקים בודקין את היין' – מכאן ייסד הגאון רבי יעקב מקרלין (בשו"ת 'משכנות יעקב' יו"ד 17) שאף כי בכל מקום הולכים אחר הרוב, כל שהמיעוט מצוי, יש לחוש למיעוט כזה, ויש לבדוק לכתחילה, כמו כאן שצריך לבדוק את היין בשלשה פרקים ואין לסמוך על החזקה והרוב. וכתב עוד, ששיעור של 'מיעוט המצוי' הוא אחד לעשרה, שזהו השיעור של קלקול היינות שהיה בזמנם (כדאיתא במשנה בב"ב 31:). וע' בשו"ת שבט הלוי (ח"ד פא) שהעיר על דבריו מכמה צדדים. (ע"ב) **'במאי עסקיתו – אמרו ליה: ברוחות' – לא כיוזבו לו, שבאמת עסקו ברוחות בני האדם, ברוח גבוהה וגסה, שאמרו עליו 'פלגאה'.** (חתם סופר. ויש להמליץ במה שאמר להם שרוח דרומית קשה מכולן, ובכחה להחריב את העולם, עפ"י מש"כ בדובר צדק' (עמ' 46) שענין רוח דרומית היינו חכמת התורה (ובאר בזה כמה מימרות בבבא-בבא כ"ה). וגניבא שהיה 'פלגאה', אפשר שדוקא משום שהיה 'בר אוריין', גבר אצלו יותר אותו כה של מחלוקת שלא תיקנו, (כמליצת העולם 'תלמוד תורה – כנגד כולם'). ובדבריו על רוחות העולם, נרמז רוח דרומית של 'עולם-קטן' – שלו עצמו).

'ככתבם וכלשונם'

'מאי כ"י הוא בין אחים יפריא' אמר רבא: אפילו שופתא בקופינא דמרא רפיא. רב יוסף אמר: אפילו סיכתא בדפנא רפיא. רב אחא בר יעקב אמר: אפילו קניא בכופתא רפיא' – **'בין אחרים יפריא' – פרש רש"י** (הושע יג): ירבעם הפריד בין אחים, השבטים, וחילק מלכות בית דוד. והיינו שופתא בקופינא דמרא שהבית-יד מפריד בין שני צידי החור (כפרש"י), וירבעם הוא

בית-יד, שנתן יד לפושעים והחטיא ישראל.
עוד פרש רש"י (שם) "אחים" – כמו אחו, ו"פריא" – מלשון פרי, שגדל בין האחו והאגם. ונ' היינו מקום שגדלים שם קנים. וקנה רמז 'רך כקנה' ושלום ושלוח, ולכן נקראו 'אחו' – לשון אחוה ואהבה (כפירש"י בפ' מקץ). וכן כתיב "חבור עצבים אפרים הנח-לו", "חלק לבם עתה יאשמו", ואמרו חז"ל: כל זמן שהיה חיבור ביניהם, אף על פי שעובדי ע"ז ועצבים – הנח לו. אך אחר שחלק לבם – עתה יאשמו. והנה אמר "יבוא רוח קדים" וקניא בכופתא – רפיא.
והרד"ק פרש "בין אחים" – בין כל השבטים – "פריא" – נתגדל בין כל השבטים, ראש לבית אבותם. והנה זה נמשל בקרא ליתד שהכל תלוי בו. כדכתיב בישעיה גבי שבנא כשהיה יתד במקום נאמן "ותלו עליו כל כבוד בית אביו הצאצאים והצפעות", וגם כאן היה אפרים יתד שהכל תלוי עליו. ועתה סיכתא בדפנא – רפיא.
וכל אלו, עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירם למלכות בית דוד במהרה, כדכתיב: 'ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם'. אמנ'. (חתם סופר)

ב"ה

פרק רביעי 'השולח'

דף לב

הערות ובאורים בפשט

'קידם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא – הרי זה בטל. אם משהגיע גט לידה, שוב אינו יכול לבטלו' – מפשטות לשון המשנה משמע ש'משהגיע גט לידה' מתייחס על שני האופנים האמורים, כשקדם הוא עצמו אצלה או ששלח אצלה שליח, שגם כששלח שליח לבטל את השליח הראשון, ולא הספיק השליח לבטלו עד שהגיע גט לידה – אין ביטולו כלום.

וטעם הדבר, ששליחות לבטל אין גדרה שליחות להודיע לאשה או לשליח הראשון, על ביטול הבעל, אלא הבעל ממנה את השליח שהוא יבטל. ולכן לא מועיל הדבר לאחר שנתגרשה. (מכתב מאלהו' לרבי אליהו אלפאנדרי. שער ז סוף פ"ג).

וכן הכריח הגרעק"א שהמשנה מדברת באופן שהשליח מבטל, מדברי הגמרא להלן 'מהו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא משליחותיה דקמא דלבטליה', ואם הבעל הוא המבטל, אין זה אילום כח השליח, שאינו אלא שליח להעברת הודעה בלבד.

וגם מהמשנה עצמה הוכיח כן, שממה נפשך, אם מדובר שביטל בינו לבין עצמו, כיון שביטול כזה לא מועיל, אין מועיל גם אם ישלח שליח להודיע על ביטול כזה, שבטל הוא מעיקרו (והוכיח זאת מהרשב"א). ואם מדובר שביטלו בפני בית דין, הרי גם כשלא הודיע כלל – מבוטל הוא לדעת רבי

(להלן). אלו תורף דברי רעק"א בקיצור. וע' בזה בשו"ת חת"ס אה"ע ח"ב נ; פני יהושע כאן; שבט הלוי ח"ג קצו. (וכבר דן רעק"א באריכות מדוע אין בשליחות על ביטול משום 'מילי לא מימסרן לשליח'. וכן אין מכאן קושיא על הסוברים שאי אפשר לבטל חמץ, או שאר הפקר, על ידי שליח – ע' (רש"ש כאן) שערי ישר ה, כג).

(ע"ב) 'שתי לשונות משמע' – אפשר לפרש שיש ללשון זו שתי משמעויות חלופיות, אלא שבכל מקום אדם טוען באופן שמועיל לאותה טענה (ואפשר שגם אם האדם המסוים הזה לא היתה לו כוונה